

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 แผนการดำเนินงาน

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2546-2553” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน ผู้วิจัยได้กำหนดการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ ข้อมูลของเทศบาลนครลำปาง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และส่วนที่สอง เป็นการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3.2 ขอบเขตและประเด็นในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยการศึกษา (Unit of Analysis) ไว้ดังนี้ คือ

1. ศึกษาทฤษฎีการเมือง แนวคิดการเมืองกับการบริหาร แนวคิดการเมืองในกระบวนการจัดทำงบประมาณ และแนวคิดเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์
2. ศึกษาความเป็นมา และการจัดทำงบประมาณของเทศบาล ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2553 โดยศึกษาจากหนังสือ บทความ ประวัติและข้อมูลต่างๆของเทศบาลนครลำปาง
3. ศึกษาวิจัยถึงปัจจัยทางการเมือง รวมถึงการเมืองในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง ว่าสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของแต่ละตัวแสดงอย่างไร ข้าราชการประจำ ฝ่ายสภา และฝ่ายบริหาร ต่อการจัดทำงบประมาณอย่างไร
4. สรุปเสนอแนะ ข้อคิดเห็นงานวิจัย การสรุปเสนอแนะข้อคิดเห็น ผู้วิจัยใช้ตัวของ ผู้วิจัยเองเป็นผู้สรุป เสนอแนะ และนำเสนอผลงานที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

3.3 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลหรือเอกสารที่มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ประกอบกับการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยการเก็บ

รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก (In –depth Interview) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากหนังสือต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วย เอกสารประเภท หนังสือทางวิชาการ บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และรายงานการวิจัยต่างๆ เอกสารประเภทสิ่งพิมพ์ วารสาร ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เป็นบทวิเคราะห์วิจารณ์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ เอกสารของทางเทศบาลนครลำปาง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามในเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ในการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง ทั้ง 24 คนนั้น แต่ละรายได้สัมภาษณ์ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ได้เร่งรัด สามารถเก็บข้อมูลปลีกย่อยที่น่าสนใจได้ อย่างไรก็ตาม ผู้สัมภาษณ์ได้กำหนดประเด็นต่างๆ ไว้ และพยายามซักถามรายละเอียดต่างๆ ให้ได้ครบประเด็น เปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างความรู้ความเข้าใจในทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์ได้พยายามซักถามประเด็นสำคัญๆ และได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ต้องการ

3.4 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ พนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง และประธานชุมชน ที่เป็นการวิจัยเฉพาะ กรณีเทศบาลนครลำปาง ดังรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ลำดับที่	กลุ่มตัวอย่าง	ราย
1	นายกเทศมนตรี	1
2	สมาชิกสภาเทศบาล	12
3	หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ	1
4	พนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง	1
5	ประธานชุมชน	9
รวม		24

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ คำถามแบบไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้การสัมภาษณ์เป็นอิสระแก่ผู้ถูกสัมภาษณ์ในการตอบคำถาม แต่มีกรอบกว้างๆ เพื่อให้การสัมภาษณ์แต่ละราย ครอบคลุมเนื้อหา หัวข้อ และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของเนื้อหา แล้วนำมาจัดเรียงเป็นโครงสร้างคำถาม สำหรับการสัมภาษณ์เจาะลึก จำนวน 2 ชุด คือ ชุดคำถามที่ 1 สำหรับนายกเทศมนตรี, สมาชิกสภาเทศบาล, หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ และพนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง และ ชุดคำถามที่ 2 สำหรับประชาชนชุมชน

ตารางที่ 2 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ชุดคำถามที่ 1

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	ประชากร 4 กลุ่ม	คำถาม
	<u>กลุ่มที่ 1 นายกเทศมนตรี</u> - ดร. นิमित จิระสันติการ <u>กลุ่มที่ 2 สมาชิกสภาเทศบาล</u> - นายอนุกุล ศิริพันธุ์ - นายสมหมาย พงษ์ไพบูลย์ - นายพิทักษ์ แสนชมพู - นายบุญทอง ใจมา - นายสุรัชย์ ประนมศรี - น.ส. ชัดติยา สำเภาทอง - พ.ต. วิชานนท์ แดงสร้อย - นายสุคนธ์ อินตะระ - นายสมชาย ดังควัฒนา - น.พ.วัฒนา วานิชสุขสมบัติ - นายสุทัศน์ พุทธวงศ์ - จ.ส.อ. สมบูรณ์ บรรจงจิตต์	<u>ชุดคำถาม</u> 1. ท่านให้ความสำคัญต่อการจัดทำงบประมาณมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด 2. ท่านคิดว่า ท่านมีบทบาทในทางปฏิบัติ หรือ บทบาทในการจัดทำงบประมาณตามแผนงาน/โครงการต่างๆ อย่างไร 3. ท่านคิดว่า ในการจัดทำงบประมาณที่ท่านเห็นสมควรนั้น ท่านให้ความสำคัญกับโครงการประเภทใด เป็นพิเศษหรือไม่ เพราะเหตุใด 4. โครงการต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการประเภทใด และเพราะเหตุใดจึงทำการจัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่นั้นๆ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	ประชากร 4 กลุ่ม	คำถาม
	<u>กลุ่มที่ 3 หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ</u> - นางวรรณศรี อินทราชา <u>กลุ่มที่ 4 พนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง</u> - นางสาวณัฏฐา ณ วงศ์จันทร์	5. ผู้ที่มีบทบาทในการจัดทำงบประมาณในความคิดของท่านคือใคร - คณะผู้บริหาร - สมาชิกสภาเทศบาล - ข้าราชการประจำที่มีส่วนในการจัดทำงบประมาณ 6. ความขัดแย้งในการจัดทำงบประมาณมีหรือไม่ ถ้ามี ความขัดแย้งที่ว่่านั้นเป็นเรื่องใด และเพราะเหตุใด 7. ท่านใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในการจัดทำงบประมาณ และการอนุมัติให้งบประมาณกับโครงการหรือแผนงานต่างๆ 8. ท่านคิดว่าในการจัดทำงบประมานนั้น มีเรื่องของระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ต่อการจัดทำงบประมาณให้แต่ละโครงการ หรือ ชุมชน หรือไม่ ถ้ามีท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องดังกล่าว

ตารางที่ 3 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ชุดคำถามที่ 2

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	ประชากร 1 กลุ่ม	คำถาม
	<u>กลุ่มที่ 1 ประธานชุมชน</u> - นายบุญช่วย นามกุลนา - นายสุบิน ชุ่มตา - นางอัมพร ขงบรรทม - นายธีรศักดิ์ เสาวลักษณ์กุล - นายประทีป เมืองแก่น - นางทัศนัย อินดาวงศ์ - นางสุวภา พราววิเชียน - จ.ส.อ. (ญ.) อนาคต กอนแก้ว - นางนิภา วงศ์สาม	<u>ชุดคำถาม</u> 1. ท่านคิดว่า คณะผู้บริหาร รวมถึงสมาชิกสภา มีบทบาทในการช่วยพัฒนาเมืองลำปางอย่างไร จากที่ท่านได้เห็นตลอดระยะเวลาการทำงานสองสมัย 2. ท่านคิดว่า คณะผู้บริหาร รวมถึงสมาชิกสภาเทศบาล ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด 3. ท่านคิดว่า ใครมีบทบาทในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง เพราะเหตุใด จึงคิดเช่นนั้น 4. ท่านคิดว่า ในการจัดทำงบประมาณนั้น มีการเอาผลประโยชน์เข้ากับพวกพ้อง หรือกลุ่มธุรกิจเพื่อนฝูง หรือชุมชนที่เป็นฐานเสียงให้กับคณะผู้จัดทำหรือไม่ อย่างไร 5. ท่านทราบถึงจำนวนงบประมาณที่ได้ลงไปในงานหรือโครงการต่างๆหรือไม่ และท่านเห็นสมควรกับงบประมาณที่ใช้ในแต่ละโครงการที่ทางเทศบาลแจ้งให้ทราบหรือไม่ อย่างไร

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัน/เดือน/ปี ที่ สัมภาษณ์	ประชากร 1 กลุ่ม	คำถาม
		6. ท่านคิดว่า ในการจัดทำ งบประมาณนั้น มีเรื่องทางการเมือง ผลประโยชน์ ในการจัดซื้อ/ จัดจ้าง หรือการจัดทำงบประมาณ รวมไปถึง ถึงเรื่องของระบบอุปถัมภ์ในการ จัดทำงบประมาณของเทศบาลนคร ลำปางหรือไม่ และท่านมีความคิด เห็นอย่างไรกับเรื่องดังกล่าว

ตารางที่ 4 ข้อมูลการสัมภาษณ์การบันทึกข้อมูล และการจัดทำข้อสรุปการสัมภาษณ์ ชุดคำถามที่ 1

คำถามการสัมภาษณ์	คำตอบที่ได้
<u>ชุดคำถามที่ 1</u> ข้อที่ 1. ท่านให้ความสำคัญต่อการจัดทำ งบประมาณมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ข้อที่ 2. ท่านคิดว่า ท่านมีบทบาทในทางปฏิบัติ หรือ บทบาทในการจัดทำงบประมาณตาม แผนงาน/ โครงการต่างๆ อย่างไร	<u>นาย / นาง / นางสาว</u> ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ (สรุปแต่ละคน)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	คำตอบที่ได้
ข้อที่ 3. ท่านคิดว่า ในการจัดทำงบประมาณที่ท่านเห็นสมควรนั้น ท่านให้ความสำคัญกับโครงการประเภทใดเป็นพิเศษหรือไม่ เพราะเหตุใด	บทสรุปย่อของแต่ละคนในแต่ละคำถาม
ข้อที่ 4. โครงการต่างๆที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นโครงการประเภทใด และเพราะเหตุใดจึงทำการจัดสรรงบประมาณลงในพื้นที่นั้นๆ	บทสรุปสุดท้าย
ข้อที่ 5. ผู้ที่มีบทบาทในการจัดทำงบประมาณในความคิดของท่านคือใคร - คณะผู้บริหาร - สมาชิกสภาเทศบาล - ข้าราชการประจำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ	
ข้อที่ 6. ความขัดแย้งในการจัดทำงบประมาณมีหรือไม่ ถ้ามี ความขัดแย้งที่ว่านั้น เป็นเรื่องใดและเพราะเหตุใด	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	คำตอบที่ได้
ข้อที่ 7. ท่านใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ ในการจัดทำงบประมาณและการอนุมัติให้ งบประมาณกับโครงการหรือแผนงานต่างๆ	
ข้อที่ 8. ท่านคิดว่า ในการจัดทำประมาณนั้น มีเรื่องของระบบอุปถัมภ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ต่อการ จัดทำงบประมาณให้แต่ละโครงการ หรือ ชุมชน หรือไม่ ถ้ามี ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับเรื่อง ดังกล่าว	

ตารางที่ 5 ข้อมูลการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล และการจัดข้อมูลสรุปการสัมภาษณ์ ชุดคำถามที่ 2

คำถามการสัมภาษณ์	คำตอบที่ได้
ชุดคำถามที่ 1 ข้อที่ 1. ท่านคิดว่า คณะผู้บริหาร รวมถึงสมาชิก สภา มีบทบาทในการช่วยพัฒนาเมืองลำปาง อย่างไร จากที่ท่านได้เห็นตลอดระยะเวลาการ ทำงานสองสมัย	นาย / นาง / นางสาว ข้อความที่ได้จากการสัมภาษณ์ (สรุปแต่ละคน)
ข้อที่ 2. ท่านคิดว่า คณะผู้บริหาร รวมถึงสมาชิก สภาเทศบาล ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนา ในด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด	

ตารางที่ 5 (ต่อ)

คำถามการสัมภาษณ์	คำตอบที่ได้
ข้อที่ 3. ท่านคิดว่า ใครมีบทบาทในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง เพราะเหตุใด จึงคิดเช่นนั้น	บทสรุปย่อของแต่ละคนในแต่ละคำถาม
ข้อที่ 4. ท่านคิดว่า ในการจัดทำงบประมาณนั้น มีการเอาผลประโยชน์เข้ากับพวกพ้อง หรือกลุ่มธุรกิจเพื่อนฝูง หรือชุมชนที่เป็นฐานเสียงให้กับคณะผู้จัดทำหรือไม่ อย่างไร	บทสรุปสุดท้าย
ข้อที่ 5. ท่านทราบถึงจำนวนงบประมาณที่ได้ลงไปในงานหรือ โครงการต่างๆหรือไม่ และท่านเห็นสมควรกับงบประมาณที่ใช้ในแต่ละโครงการที่ทางเทศบาลแจ้งให้ทราบหรือไม่ อย่างไร	
ข้อที่ 6. ท่านคิดว่า ในการจัดทำงบประมาณนั้น มีเรื่องทางการเมือง ผลประโยชน์ ในการจัดซื้อ/จัดจ้าง หรือการจัดทำงบประมาณ รวมไปถึงเรื่องของระบบอุปถัมภ์ในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปางหรือไม่ และท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับเรื่องดังกล่าว	

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ความคิดเห็นของนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ พนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง และประธานชุมชน โดยการวิเคราะห์ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป (Content analysis) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ (อรุณ รักรธรรม และณรงค์ กุลนิเทศ, 2552; สุภางค์ จันทวานิช, 2547) ดังนี้

1. การลดทอนข้อมูล (Data Reduction) ผู้วิจัยได้เรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำงบประมาณ คือ นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ พนักงานเทศบาลที่เกี่ยวข้อง และประธานชุมชน โดยการลดทอนข้อมูลให้เหลือเฉพาะประเด็นข้อคำถามเท่านั้น
2. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Display) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทอนข้อมูล แล้วนำมาจัดหมวดหมู่ โดยจำแนกได้จำนวน 5 กลุ่ม ตามกลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์ และประเด็นการสัมภาษณ์
3. การหาข้อสรุปและการตีความ (Conclusion Interpretation) ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล หาข้อสรุปและตีความในรูปแบบการพรรณนาตามแนวคิด ทฤษฎี ที่กำหนดไว้
4. การสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายผลและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

3.7 สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองในการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครลำปาง พ.ศ. 2546-2553” ได้ใช้สถานที่ทำการศึกษา คือ

เทศบาลนครลำปาง เนื่องจาก

- เป็นตัวแทนของเทศบาลที่มีกลุ่มการเมืองของฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาเป็นกลุ่มเดียวกัน และไม่มีความขัดแย้งทางการเมืองในการบริหาร
- เป็นตัวแทนของเทศบาลที่มีกลุ่มการเมืองในฝ่ายสภาที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกันน้อย และสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี
- เป็นตัวแทนของเทศบาลที่มีความเจริญสูง เป็นเขตเศรษฐกิจและเป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัดลำปาง

3.8 ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ใช้เวลาทำการศึกษาตั้งแต่ กรกฎาคม 2553 – พฤศจิกายน 2554

3.9 ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

การเข้าถึงข้อมูลบางเรื่องโดยเฉพาะข้อมูลทางเอกสารกับทางเทศบาลนครลำปางค่อนข้างลำบาก เนื่องจาก ข้อมูลบางเรื่อง ทางเทศบาลไม่สามารถเปิดเผยให้ผู้วิจัยทราบได้ ทำให้ผู้วิจัยต้องเข้าถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากบุคลากรของเทศบาลที่เกี่ยวข้องเป็นการส่วนตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและนำมาประกอบในการวิเคราะห์ผลการศึกษา